

Cezar Gheorghe

Ținutul tatălui

Partea I

ETER

*Ești iar aici, în țara aducerii-aminte
ca un explorator subteran cobori la adâncime
dai laoparte straturile memoriei
un ecran fin, ca o peliculă de lumină,
se așterne peste această imagine
e dimineată, afară e încă întuneric
ești purtată pe umeri,
în timp ce amândoi înaintați prin zăpada de un metru
în stânga și-n dreapta vedeți serele iluminate
ale combinatului Dorobanțu
mergeți împreună, ca un singur trup,
și picioarele tale nu ating solul
lumea e prinsă în plasa lui de cuvinte,
o țese ca o pânză de păianjen de fiecare dată când
vorbește
când el tace, lumea dispare
cu câteva săptămâni înainte, l-ai auzit rostind cuvântul
„zăpadă“
și din gura lui s-a rostogolit albul nemărginit al iernii
ați ieșit în spatele blocului
ninsese peste noapte, lumea se curățase
la fel ca toate imaginile și această imagine va dispărea
numirea lucrurilor e teritoriul lui
ținutul tatălui.*

Soarele nu răsărise încă. Doar câteva puncte de lumină se puteau zări în depărtare, punctând linia orizontului. Spre sfârșitul nopții, Dristorul devenea deodată liniștit. Claxoanele mașinilor și vocile oamenilor nedormiți amuțeau. V. se gândi că ultimele momente ale nopții, cu cerul lor indigo și jocurile luminoase, puneau semnul egal între toți locuitorii Bucureștiului. Nu mai conta dacă erai bărbat sau femeie, copil sau adult, dacă locuiai în Cotroceni sau în Pantelimon. Trecerea de la albastrul-închis al nopții la lumina caldă a dimineții era un prag, o durată variabilă, în care toți păreau la fel de neajutorați, ființe lipsite de apărare, expuse hazardului și contingenței, pentru care ziua care începea putea aduce orice. În colțul bucătăriei, pe rafturile rămase de la vechea ei bibliotecă, stăteau toate casetele audio, aliniate în funcție de etichetele care indicau anii. Lângă ele, era vechiul ei walkman Sony, la care ascultase toate albumele adolescenței. Scăpase ca prin minune de una dintre campaniile de epurare ale lui Flo. Caseta era deja în aparat. V. își potrivea căștile pe urechi și apăsa *Play*.

M-am născut în ultimul deceniu al comunismului, într-o zi de duminică, la ora 15:00. Prima imagine pe care o am despre mine nu-mi aparține. Mama mă ține în brațe, nu am decât două-trei luni. Fotografia îmi arată o lume în care exist, dar din care sunt, în același timp, absent. Pentru că ea nu ocupă un loc în amintirile mele. Suntem pe balconul mic al primei lor locuințe. Tata încearcă să capteze acest mic cadru cu aparatul său de fotografiat. Senzația de plenitudine înregistrată de cameră poate fi descrisă ca o stare de participare atât de intensă încât nu există nicio separare între conștiință și lume. Conștiința nu își poate aminti, fiindcă ea nu transcende clipa trăită. De fapt, ea nu este nici măcar conștiință, ci o stare de beatitudine, de imanență pură.

Pot scrie despre toate astea fiindcă fotografia a supraviețuit anilor optzeci. Și pentru că noi, cu profilul corpurilor fixate în lumina fotografiei, am ieșit vii din întunericul și frigul acelor ani. Pentru că imaginea care s-a păstrat reprezintă o certitudine a existenței noastre din acei ani.

Fotografia îmi vorbește despre experiențe pe care am ajuns să le cunosc indirect, din poveștile despre mine. Poveștile trec de la părinți la copii, de la corpurile îmbătrânite la corpurile tinere. Voi refuza să măsoar greutatea

noastră măsurând greutatea trupului. Voi cântări, în schimb, greutatea anilor noștri, greutatea timpului care ne-a atins trupurile obosite. Fiindcă în fiecare anatomie sunt depozitate istorii, iar fotografia pe care o țin acum în mână încearcă să se plaseze de partea vieții, să îndeparteze moartea.

De doi ani, mi-am luat o cameră de fotografiat care îmi permite să filmez clipuri de câte douăsprezece minute. În fiecare zi, scot trepiedul și îndrept DSLR-ul către exterior, asigurându-mă că marginile cadrului se aliniază perfect cu rama ferestrei. Înregistrez fragmente de douăsprezece minute din imaginile în contralumina care se desfășoară neîntrerupt în fața geamului. Decupez mișcarea corpurilor care trec prin câmpul meu vizual. Dintre toate mișcărilor de pe lume, mersul oamenilor îmi place cel mai mult. Am o arhivă întreagă de imagini cu oameni care merg pe stradă. Să vezi un copil, al cărui mers precipitat încearcă să țină pasul cu pașii mari ai tatălui. E multă frumusețe în acest ritm precipitat al pașilor care nu s-au desăvârșit într-o mișcare recognoscibilă, al mersului care, odată înregistrat, e deja trecut. Nu m-am gândit niciodată să montez înregistrările, să dau o formă timpului din imaginile filmate. Mă mulțumesc cu arhiva mea personală, la care adaug minute și ore, și zile. Să vezi realitatea prin lentila unei camere de filmat înseamnă să păstrezi ambiguitatea vieților înregistrate. Orice încercare de interpretare a imaginilor devine inutilă după un anumit timp.

În dulapul pe care îl țin lângă fereastră, am strâns toate DVD-urile și hardurile cu înregistrările mele pline de trecut. Dacă deschid brusc ușile, un val uriaș de timp se va vărsa în cameră și mă va înghiți. În viitor, vom

putea înregistra timpul cristalizat în materia fizică, vom arhiva timpul geologic al erelor și al eonilor.

Când am împlinit 16 ani, mi s-a spus că în primii ani de viață am trecut de mai multe ori pe lângă moarte. Totul s-a petrecut înainte să împlinesc trei ani, așa că nu-mi amintesc nimic în afară de imaginile fotografice care s-au păstrat de atunci. Ca și cum un val imens de ceață s-ar fi așezat pe conștiința mea abia cristalizată. Poate că așa se poate explica atracția pentru scrierea cu lumină care este fotografia. De fiecare dată când mă gândesc la fragilitate, mă gândesc la invenția fabuloasă a lui Niépce. Și la lumina care ne lovește trupurile în fiecare zi, la procesul chimic prin care ea mărturisește că aceste corpuri au existat și că această existență nu mai poate fi negată. Tot ce am trăit ar trebui să fie convertit în lumină. Și lumina rezultată să fie depozitată în arhive finanțate din fonduri publice. Și, peste mii de ani, generațiile care vor veni vor rupe sigiliul și vor proiecta lumina noastră pe ecranele lor. Atunci vor putea spune: oamenii aceluși timp au trăit și, deși au avut o putere imensă de distrugere, lumina lor strălucește la fel ca lumina noastră.

De când avea insomnii, se trezea înainte de răsăritul soarelui. Deschidea ușa glisantă și intra în baie pe jumătate adormită. Se spăla pe dinți și pe față, apoi se-ndrepta spre zona de bucătărie din garsonieră. Storurile rămăneau închise, îi plăcea să mențină lumina artificială a becului de la bucătărie, cu reflexele ei albastre, prefera să întârzie noaptea. Se gândea că lumina solară și alternarea perpetuă noapte-zi erau legate de trecerea timpului. Cei mai mulți oameni dorm în medie aproximativ douăzeci și șase de ani într-o viață. Așa că insomniacii trăiesc mai mult. Insomniacii câștigă timp.

Aprinzătorul electric de la aragaz nu funcționa. Așa că scoase o cutie de chibrituri din sertar ca să pună la fiert apa pentru cafea. În timp ce apa începea să se încălzească, privirea îi aluneca spre fereastră. Pentru mulți dintre vecinii ei, trăitul în armonie cu propriul trecut nu era o problemă, nu era o chestiune pe care o analizau la nesfârșit, așa cum făcea ea la ședințele sale cu Rank. Pentru mulți dintre ei, amintirile cădeau perfect în locul pe care îl ocupau în copilărie sau adolescență.

Turnă cafeaua în cești, atentă să nu facă prea mult zgomot. Bărbatul adormit se mișcă în pat, întorcându-se cu fața la perete, cu spatele spre fereastră. În camera invadată de lumină, conturul obiectelor se pierdea.

Profunzimea era înlocuită de linii fluide, ca și cum soarele ar fi trasat o hartă pe corpuri. Îl mai privi o dată și se așeză la birou. Laptopul vechi se deschidea întotdeauna după câteva minute, așa că se duse la baie să urineze. Pe gresia rece, pielea tălpilor înregistrează pentru prima dată frigul din baie. Apartamentul avea mai mulți pereți spre exterior. Prin urmare orice scădere a temperaturii era imediat resimțită înăuntru. Trase apa și se spală. Apoi se așeză iar la birou. Pe ecran, clepsidra cursorului arăta că Windowsul încă nu se încărcase. CD-ul era deja în unitatea optică. Nu trebuia decât să miște încet degetele pe *trackpad* pentru ca săgeata mouse-ului să ajungă deasupra folderului pe care se putea citi numele „Antonioni”, scris cu litere mărunte. Își puse căștile pe urechi, porni media playerul și derulă filmul la secvența ei preferată. Știa textul pe dinafară:

Ci vediamo domani

E dopodomani!

E il giorno dopo

E l'altro ancora...

E quello dopo...

E stasera...

Alle otto solito posto

Am găsit în jurnalul Virginiei Woolf descrierea unei eclipse de soare.

Cele douăzeci și patru de secunde treceau, ne-am uitat din nou la marile spații albastre, toate culorile se stingeau rapid și se întuneca din ce în ce mai mult; ca la apropierea unei furtuni violente, lumina se prăbușea, devenind din ce în ce mai slabă. Ne gândeam că s-a terminat și că asta era umbra când, deodată, s-a stins lumina. Eram sfârșiți. Nu mai puteam vedea nicio culoare. Pământul era mort...

Nu voi transcrie mai departe. Traducătorul a renunțat la orice încercare de a mai păstra legătura cu notele de jurnal. Fiindcă ce se citește în traducerea românească nu poate fi mai departe de original. Urmează descrierea sfârșitului fazei de totalitate a eclipsei, când culorile stinse încep să își recapete strălucirea. *Culoarea lumii s-a întors cu o strălucire miraculoasă*, scrie Virginia. Însă lovitura decisivă vine abia acum. Pentru a descrie consistența luminii și a culorilor renăscute, scriitoarea unește cuvintele *eter* și *realitate*. Culorile s-au întors, *they came back with a miraculous glittering and aetheriality*. Din eter se naște și următoarea frază: dacă dispariția luminii însemna o îmbolnăvire, revenirea luminii însemna o însănătoșire. *Văzusem moartea lumii* se poate citi în însemnarea din 30 iunie 1927. Dar descrierea nu relatează

doar evenimentul eclipsei, ci și nașterea unei metode de captare și înregistrare psihologică. Descrierea eclipsei este o recuperare a interiorității. Eterul și realitatea sunt reunite sub forma unui nou mod de a scrie un roman, pe care eu îl numesc realism eteric. Iar însănătoșirea despre care vorbește Virginia se numește *Vita Sackville-West*.

Pe 18 septembrie, eclipsa revine sub forma unei idei: *Vita* va fi *Orlando*. Șase zile mai târziu, cartea devine o biografie care începe la 1500 și se termină în perioada interbelică. Asemenea lui Tiresias, Orlando se va transforma din bărbat în femeie și din femeie în bărbat, va cunoaște ambele genuri, va trăi toate experiențele.

Pe 11 august 1999, am văzut pentru prima dată o eclipsă totală de soare, prima eclipsă de acest fel de la Eclipsa din 1927, vizibilă în Cornwall și în Devon și descrisă în *Jurnalul Virginiei Woolf*.

Ascultă,

eu nu cred în coincidențe, cea mai nenorocită ocupație cu care îți poți umple zilele este obiceiul de a încerca să redai mecanismele vieții prin scris. E de ajuns să te gândești la săraca Virginia și la jurnalul cenzurat de Leonard. Eclipsa ei s-a numit *Fluturii de noapte*,

scrisul e un act de dispariție, înțeleg asta de fiecare dată când încerc să fixez pe hârtie așa-zisele mele povestiri.

Asta e problema cu oamenii, viața lor se scurge invizibilă, în limbajul ei, necunoscut. Mă întreb dacă lucrurile pe care le-am trăit cu intensitate ar putea fi păstrate în afara conștiinței mele, dacă ele ar putea să capete o realitate transparentă, independentă de mintea mea. Și, dacă transferul ar fi posibil, în ce fel de arhivă ar putea fi păstrate? Și ce fel de mecanism complicat, ce invenție a lui Morel ar putea să le readucă la viață?

Istoriile personale se lovesc întotdeauna de același obstacol. Fiecare dintre minutele și orele care alcătuiesc momentele vieții conține câteva puncte luminoase. Clipe rare, în care viața se concentrează când conștiința pare să fi adormit. Dar, așa cum știi deja, petrecem o mare parte din timp dormind cu ochii deschiși. Aceste fragmente de viață concentrată, pe care încerc să le rețin când mă așez la masa de scris, rămân îngropate în blocuri uriașe de timp mort,

te rog să fii îngăduitoare cu mine, voi încerca să-ți spun o poveste, rugându-te să nu uiți că nicio istorie nu poate fi scrisă în modul în care ea este trăită. Voi reda aceste întâmplări în măsura în care abilitățile mele de povestitor modest mi-o vor permite. Fiindcă a venit timpul să te previn că sunt locuri în care povestirea se va precipita asemenea unui râu care-și rupe malurile, substanța care curge în aceste pagini va topi totul ca o lavă incandescentă, iar textul meu va iradia o căldură infernală și atunci vei pierde controlul.

La fel ca toate poveștile, și eu scriu o poveste despre nimic, o istorie ce rămâne suspendată între un spațiu transparent, aproape eteric, și o anumită vulgaritate, proprie tuturor povestitorilor, acea vulgaritate a celui care privește până în măruntaiele ființei despre care scrie,

vulgaritatea însemnărilor obscene de pe pereții toaletelor publice, cu toate ofertele și invitațiile mângălite acolo,

vulgaritatea mea.